

Aika: Keskiviikko 18.1.2006 klo 14.00–16.00

Paikka: Fabianian kokoushuone, HYK, Yliopistonkatu 1, 3 krs.

Läsnä: Markku Löytönen, pj.

 Tiina Kupila-Rantala, Tieteen tietotekniikan keskus CSC

 Eija Karjalainen, Lappeenranta kaupunginkirjasto

 Elisa Orrman, Kansallisarkisto

 Ari Muhonen, TKK

 Sirku Blinnikka, Päijät-Hämeen koulutus konserni

 Teo Kirkinen, HY

 Juha Hakala, HYK

 Kristiina Hormia-Poutanen, HYK

 Annu Jauhiainen, HYK, siht.

 Ari Rouvari, HYK

 Esa-Pekka Keskitalo, HYK

Poissa: Kari Liukkunen, OY

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen.

2. Asialistan hyväksyminen

Asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi

3. Tiedotusasioita

- **MetaIndex Nelliin** / Ari Rouvari

Nelli-tiedonhakuportaaliin on hankittu MetaIndex-laajennus. Se tulee kaikkien Nelli-asiakkaiden (kirjastojen) käyttöön. MetaIndex-työkalu hyödyntää OAI-PMH protokollaa (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting). Sillä voidaan luoda indeksejä protokollaa tukevista tietokannoista, kirjastoluetteloista (Voyager) ja arkistoista (ENCompass). MetaIndexillä voi esimerkiksi tehdä osakokoelmia, kuten yliopistojen sähköiset väitöskirjat tai luoda kokoelmakarttahankeen mukaisia kokoelmia.

- **Triangelipäivät Kuopiossa 17.–19.5.2006** / Annu Jauhiainen

Kirjastojärjestelmää käyttäville kirjastoille on järjestetty yhteisiä käyttäjäpäiviä jo 90-luvun alusta lähtien, ensin VTLS- sitten Voyager-käyttäjärühmän kokouksina. Keväällä 2005 Voyager-käyttäjärühmän kokous laajennettiin Triangeli-päiviksi. Kaksipäiväinen tapahtuma järjestettiin Oulussa toukokuussa. Osanottajia oli noin 300. Kokouksen aluksi käsiteltiin koko triangelille yhteisiä asioita, minkä jälkeen eri ohjelmistojen käyttäjät jakautuivat omiin kokouksiinsa. Tänä vuonna nämä vuotuiset Triangeli-päivät järjestetään Kuopiossa, viimevuotisen mallin

mukaisesti. Ohjelmasta on varattu yksi päivä (torstai 18.5) digitaalisen kirjaston ohjelmakokonaisuudelle. Muuna aikana osanottajat osallistuvat joko Endeavor-tai ExLibris-osuuteen.

Päätös:

Keskustelussa todettiin valitettava yhteensattuma: UNICA-seminaari pidetään Helsingissä 18.–19.5.2006. Tulevaisuudessa pyritään koordinoimaan konferenssien ajankohdat paremmin.

4. Triangelin ohjelmistojen tilannekatsaus / Annu Jauhiainen, Ari Rouvari, Esa-Pekka Keskitalo

Triangelin pääsovellusten (Voyager, MetaLib + SFX ja ENCompass) tilannekatsaukset ja kehittämisenäkymät. Vuonna 2005 saatiin kolmen ohjelmiston kokonaisuus tuotantokäyttöön. Valittavasti sovellusten – etenkin Voyagerin ja ENCompassin – tekniset ongelmat haittaavat yhteiskäyttöä merkittävästi. Jonkin verran on kokonaisuutta ”paikattu” omin voimin, mutta pidemmän päälle meidän on yhteistyössä ohjelmistojen muiden käyttäjien kanssa saatava sovellusten ominaisuudet ja laatu triangelin edellyttämälle laatutasolle. Kaikkien kolmen sovelluksen käyttäjien määrä on kasvamassa, kun uusia kirjastoja tulee mukaan yhteistyöhön.

Päätös:

Ohjelmistojen vastuuhenkilöt esittivät lyhyet tilannekatsaukset ohjelmistoista ja niiden palveluista sekä käyttäjistä.

Kirjastojärjestelmä:

Voyager-käyttö on laajenemassa erikoiskirjastosektorille, kun erikoiskirjastoille tarjotaan mahdollisuutta liittyä kansalliskirjaston ylläpitämään Erkki-tietokantaan. Pilottina toimii arkistolaitos eli kansallisarkisto sekä seitsemän maakunta-arkistoa.

Voyagerin Unicode-versio on otettu Linnea2-verkossa käyttöön kesällä 2005; tällä hetkellä on menossa version 5 testaus. Ohjelmisto on käytössä jo viidettä vuotta. Periaatteessa järjestelmä toimii, mutta sen käyttöä haittaavat lukuisat ohjelmistovirheet sekä puuttuvat ominaisuudet. Ohjelmistojen osalta Linnea2-verkossa on käynnissä Voyagerin yhteislainauksen (Universal Borrowing) käytön laajentaminen, erillisen kaukolainaohjelmiston hankintaprojekti sekä Shibboleth-autentikoinnin käyttöönotto. Muista hankkeista tärkeimmät ovat formaattivaihdoksen valmistelu sekä Linnea2-verkon keskitetyn palvelinlaitteiston uudistaminen.

Käytiin keskustelua ValtIT-strategiasta sekä autentikoinnista ja auktorisoinnista. Kyseltiin, voiko tällä ryhmällä olla joku rooli käyttäjän tunnistuksen esille nostamisessa erityisesti yleisten kirjastojen puolella. Se nähtiin tietoyhteiskunnan asiaksi. Tähän palataan seuraavassa kokouksessa. Kukin sai tehtäväkseen selvittää asiaa omalta osaltaan. CSC otti yleisvastuun selvityksestä.

Nelli:

Nelli-tiedonhakuportaali on otettu tuotantokäyttöön 14 yliopistossa, kahdessa ammattikorkeakoulussa ja kolmen maakunnan yhteisessä Pohjanportti-hankkeessa sekä Pirkanmaan maakuntakirjaston alueella Uusia kirjastoja on siirtymässä tuotantokäyttöön kevään aikana. Käyttöluvut ovat kasvaneet. Haittana yhteensopivuusongelmat Voyagerin ja erityisesti Dorian kanssa, koska ENCompass ei toistaiseksi tue ainuttakaan yleistä tiedonhakuprotokollaa. Positiivista on avaus Mikkelin suuntaan, HYK:n Mikrokuvaus- ja konservointilaitoksen digitoidun aineiston hakujärjestelmään on rakennettu SRU-tiedonhakuprotokollan tuki, minkä vuoksi Nelli-portaali ja Mikkelin tietojärjestelmä ovat nyt periaatteessa yhteensopivia. Nelliin asiat ovat kaiken kaikkiaan aika hyvällä mallilla.

Doria:

Uusia kokoelmia on avattu, mm. vanhojen kotimaisten äänitteiden kokoelma Raita sekä ammattikorkeakoulujen opinnäytetietokantoja. Shibboleth-autentikointi suunnitteilla tämän vuoden aikana.

Haittana tiedonhakustandardien tuen puutteen aiheuttamat yhteensopivuusongelmat ja se, että meille tärkeät kehitysasiat kuten kokotekstiindeksointi seisovat: niitä odotettu ENCompass-sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen jo vuosia, mutta sovellus on kehittynyt erittäin hitaasti. Endeavorin mukaan digitaalisen aineiston hallintaohjelma on yritykselle strategisesti tärkeä, mutta se ei näy käytännön toiminnassa. Esimerkiksi Open Access -julkaisuarkiston tarvitsemat piirteet puuttuvat ENCompassista kokonaan.

Todettiin, että digitaalisen aineiston hallintaohjelmistojen puolella yleensä ja erityisesti julkaisuarkistojärjestelmien osalta kilpailevat open source -sovellukset ovat viimeisten kolmen vuoden aikana kehittyneet huomattavasti nopeammin kuin ENCompass.

Käytiin vilkasta ja huolestunutta keskustelua Endeavorin ja sen tuotteiden nykytilasta ja tulevaisuudesta. Yhteenvetona todettiin, että asioita on selvitettävä suoraan Endeavorilta sekä muilta Voyager- ja ENCompass-käyttäjiltä.

Standardointi- ja ohjelmistoryhmälle annettiin toimeksi Esa-Pekka Keskitalon johdolla selvittää ENCompass-tilannetta. Asian käsittelyä jatketaan seuraavassa kokouksessa.

5. Digitaalisen kirjaston laitteistoprojekti / Juha Hakala

Linnea2-konsortion Voyager-kirjastojärjestelmän Sanni-palvelin (Sun E10K) hankittiin jo vuonna 2000 ja on nyt tulossa elinkaarensa päähän.

Yliopistokirjastojen johtajat ovat päättäneet, että laite on uusittava viimeistään vuonna 2007. Samaan aikaan on tarkoituksenmukaista selvittää mahdollisuudet

Linnea2-konsortion, Helsingin yliopiston kirjaston sekä Ammattikorkeakoulujen kirjastoyhteistyökonsortion eli Amkit-konsortion CSC:llä olevan neljän palvelimen konsolidointiin ja konsolidoinnin sekä CSC:n olemassa olevien varmistus- ja levyjärjestelmien soveltamisen tekniset ja kustannusvaikutukset.

Projektin tavoitteena on

- tehdä tekninen selvitys Linnea2-konsortion, Helsingin yliopiston kirjaston sekä Ammattikorkeakoulujen kirjastoyhteistyökonsortion omistamien laitteistoympäristöjen kehittämisvaihtoehdoista. Selvityksen tulee kattaa myös erilaiset konsolidointivaihtoehdot levyjärjestelmät ja oheislaitteet huomioiden, ja sen on sisällettävä eri vaihtoehtojen SWOT-analyysi
- tehdä selvitys projektin tarpeisiin soveltuvista hankintamenettelyistä
- hankkia edellä mainittuihin selvityksiin ja ohjausryhmän päätöksiin perustuen laitteisto tai laitteistoympäristö, joka täyttää vähintään Linnea2-konsortion ja mahdollisesti myös muiden kirjastokonsortioiden asiakkaiden tarpeet seuraavien viiden vuoden ajan.

Projekti jaetaan kahteen osaprojektiin, joista toinen tekee teknisen selvityksen ja toinen valmistelee hankintamenettelyn. Projekti asetetaan ajalle 2.1.2006 – 30.9.2006. Teknisen selvityksen tulee valmistua 1.3.2006 mennessä ja hankintamenettelyselvityksen maaliskuun aikana, jotta ne voidaan esitellä konsortioiden ohjausryhmille ja yleiskokouksille maaliskuun huhtikuussa 2006. Hankintaprojekti alkaa viimeistään 2.5.2006. Hankkeen ohjausryhmä tekee jatkotoimenpiteisiin johtavat päätökset.

Päätös:

Laitteistoprojekti käynnistyy suunnitelmien mukaisesti. Selvitettäviä asioita on paljon, mm. laitteiston omistus vs. leasing. Tärkeitä kysymyksiä ovat tulevan ratkaisun soveltuvuus kunkin ohjelmiston tarpeisiin sekä käytettävyys loppukäyttäjien kannalta. Asiaa mietitään kokonaisuutena: tavoitteena ei ole konsolidointi vaan suunnitellaan kokonaisuus, yhteensopivuus.

Asiaan palataan seuraavassa kokouksessa.

6. MARC21 kansalliseksi formaatiksi? / Juha Hakala

Suomen kirjastoissa on käytössä kolme eri luettelointiformaattia. Voyager-kirjastot käyttävät MARC21-Fin tallennusmuotoa ja muut suomalaiset kirjastot joko FINMARC- tai MARC21-formaattia. Näin ollen Suomesta puuttuu kirjastoverkon yhteinen formaatti, jonka tukemiseen ja kehittämiseen resurssit voitaisiin keskittää. Sen sijaan mm. Kansalliskirjaston resursseja kuluu tällä hetkellä paljon näistä erilaisista formaateista koituvien ongelmien ratkaisemiseen. Näistä kolmesta mainitusta formaatista ainoastaan MARC21 olisi sopiva kaikkien yhteiseksi formaatiksi. Voyager-kirjastot eli Linnea2-konsortio ja AMKIT-

konsortio ovat syksyllä 2005 tehneet päätöksen vaihtaa formaattiinsa MARC21:een kolmen vuoden siirtymäajalla. Joulukuussa 2005 järjesti KATVE - Kansalliskirjaston tietopalvelualan verkkostandardityöryhmä keskustelutilaisuuden, jossa kotimaiset kirjastojärjestelmätoimittajat sekä eri kirjastosektoreiden edustajat saivat keskustella formaattivaihdoksesta ja tuoda esille omia kannanottojaan. Tämän jälkeen MARC21:n saattaminen koko kirjastoverkon yhteiseksi formaatiksi otetaan keskusteluun digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmässä, jossa ovat mukana edustajat kaikilta kirjastosektoreilta. Ensin ohjelmisto- ja standardointiryhmä käsittelee asiaa, minkä jälkeen verkkopalveluryhmä antaa suosituksensa siitä, tulisiko kaikkien kirjastosektoreiden siirtyä yhteiseen formaattiin.

Päätös:

Tavoitteena yhteinen ”kansallinen” formaatti, jotta kansalliskirjasto voisi tukea tasapuolisesti kaikkia sektoreita. Yleisten kirjastojen puolella ohjelmistoasioissa päättäjiä on paljon ja raha on ongelma. Kansalliskirjaston toivotaan puhuvan yleisten kirjastojen ja erikoiskirjastojen puolesta opetusministeriön suuntaan keskitetyn rahoituksen saamiseksi tarvittavalle ohjelmistokehitykselle.

Asian valmistelua jatketaan ohjelmisto- ja standardointiryhmässä, minkä jälkeen se palaa verkkopalveluryhmään käsiteltäväksi.

7. Toimintasuunnitelma 2006 / Annu Jauhiainen

Käytiin nopeasti läpi toimintasuunnitelmaluonnos. Päätettiin lisätä eri kohtiin kanta, miten ja missä aikataulussa edetään. Toimintasuunnitelma hyväksytään seuraavassa kokouksessa.

8. Muut asiat

Asiantuntijaryhmien terveiset:

Kaikki ryhmät ovat käynnistäneet työskentelynsä. Päätettiin kutsua ryhmien puheenjohtajat raportoimaan toiminnastaan seuraavan verkkopalveluryhmän kokoukseen (max. 5 min/ryhmä).

9. Seuraava kokous

Seuraava kokous 27.3.2006 klo 13.00–15.30

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.45.